

Az I. világháborúban elesett mezőtúriak síremlékei

Az I. világháború alatt a Magyar Királyság Horvát-Szlavónországgal együtt számolt teljes lakosságának 17,2%-a vonult be (az Osztrák-Magyar Monarchia összlakosságának 43,4%-a), kb. 3 615 000 fő. Ennek a számnak a 18,3%-a, nagyjából 661 000 fő a tényleges veszteség. Ennyi ember halt meg, tűnt el, esett hadifogságba összesen.

A mezőtúri bevonultak és a veszteségek (halottak, eltűntek, sebesültek, hadifoglyok) esetében a hivatalos számok és a lakossághoz viszonyított arányok nem ismertek. A halottakról rendelkezünk a legtöbb adattal: a főtéri emlékmű 1933-as 1015 neve mellé a kutatások azóta még 41 új nevet illesztettek, így jelenleg 1056 mezőtúri hősi halott neve biztos. Ismert sírja azonban közülük csak négynek van a városban:

- Vass János (†1915) – Alsórészi temető
- Bordács Simon Rezső [a hősi emlékművön Rudolf] (†1915) – Felsőrészi temető
- Dörgő Miklós (†1916) – Felsőrészi temető
- Herbály Ferenc (†1918) – Római katolikus temető.

Jelentős számú magyar, így mezőtúri halott sohasem került haza, de akit sikerült visszahozatni, annak emléket állított a családja. Ha nem sikerült a hazaszállíttatás, akkor is feltüntették a nevét a családi nyughelyen. Bizonyos tehát, hogy jóval több olyan sír volt a mezőtúri temetőkben, ahol háborús halottak nyugodtak, vagy amelyen nevük szerepelt. Mára – a jelenlegi ismeretek szerint – csak ez a négy maradt. Ennek egyik oka lehet, hogy az 1945-1990 közötti korszak nem kedvezett az I. világháborús emlékek ápolásának (sem), ezért egy hősi halott sírja nem jelentett többet egy átlagemberénél, így a temetői hatóság gondozó családtag híján felszámolta a nyughelyet. A másik ok a múlt rendszerbeli nagyarányú temetőrendezés lehet, amelynek során csaknem teljesen eltűnt pl. a Felsőrészi temető dízsírhelye és az Alsórészi temető Földvári út - Fűzfa utca - Nyárfa utca által határolt keleti része. Felbecsülni sem lehet, mi tűnhetett el nyomtalanul, de biztosan sok I. világháborús sír is, mert kizárt, hogy a legalább 1056 halott közül csak ennek a négy embernek lett volna sírja.

Az 1945 utáni rendszer jóvátehetetlen hibája a többi közt az I. világháború szándékos felejtésre ítéltése, melynek eredményeképpen Magyarország behozhatatlan hátrányba került a kutatható források mennyiségét és minőségét tekintve olyan országokkal szemben (pl. a Nemzetközösség), amelyeket nem korlátoztak a kutatásban, az emlékezet egészséges kialakulásában. A még

fellelhető magyar vonatkozású források feldolgozása, újabbak keresése napjainkban már lehetséges, de a kollektív emlékezetben ez a háború már soha nem foglalja el azt a helyet, mint a szerencsésebb országokéban, ahol hagyták, hogy a társadalom, a kollektív tudat szabályos módon feldolgozza az eseményeket. Ám ettől még ismerni kell ezt a háborút is, meg kell őrizni megmaradt emlékeit, jelen esetben ezeket a sírokat. Az elmúlt évtizedek temetőrendezéseinek örökségvédelmi szempontból helyrehozhatatlan kárait sem lehet már kijavítani, de a megmaradt sírok pusztulását, felszámolását el kell kerülni.

Felterjesztés alapján készítette Brakszatórisz Éva, megjelent a 2020. évi Túri Kalendáriumban